

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: Regeren in Nederland: het politieke en bestuurlijke bestel in vergelijkend perspectief

Mulder, B.

Citation

Mulder, B. (1996). Boekbespreking van: Regeren in Nederland: het politieke en bestuurlijke bestel in vergelijkend perspectief. *Acta Politica*, 31: 1996(2), 198-200. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3450411>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3450411>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

J.W. van Deth & J.C.P.M. Vis, **Regeren in Nederland: het politieke en bestuurlijke bestel in vergelijkend perspectief**. Van Gorcum, Assen 1995, fl. 49,50

Als docent aan een 2e graadslerenopleiding maatschappijstudies werd ik direct geprikkeld door het verschijnen van het nieuwe boek van van Deth en Vis. Dat komt niet alleen door de titel van het boek maar ook doordat de auteurs Van Deth en Vis heten. Beiden hebben een uitgesproken mening over het niveau van het onderwijsveld en de onderwijsgeevenden op het gebied van maatschappijstudies. Vis baarde enige tijd geleden opzien met zijn proefschrift *Politieke kennis en politieke vorming*. Hierin werd als een van de uitkomsten van zijn onderzoek de stelling geponeerd dat veel van de huidige, vooral jonge, docenten maatschappijleer een gebrek aan politieke kennis bezitten en daardoor niet op basis van feiten en achtergrondkennis de leerlingen opleiden tot mondige democratische burgers. Zij doen dit met een mening die gevormd wordt door de actualiteit en de gedachten van de media op dat moment. Vooral het gebrek aan noodzakelijke politicologische kennis werd opvallend genoemd.

Uit praktijkervaring weet ik dat het moeilijk is om de juiste literatuur te vinden. Ze is er wel, maar ze is te verbrokken of te wetenschappelijk. Door hun stage-ervaringen roepen studenten vaak dat de theorie en praktijk te ver uit elkaar liggen. Het lesgeven over politiek in de ruimste zin van het woord blijft didactisch een groot probleem. In korte tijd moet men veel kennis en feiten overdragen en bovendien gaat het daarbij nog om handelingen van politieke actoren die vaak gebaseerd zijn op ongeschreven regels. Het bestuderen van het Nederlandse politieke en bestuurlijke bestel blijft een gecompliceerde zaak.

Het kunnen uitleggen hoe de politiek in Nederland formeel functioneert vereist een behoorlijke studie, zeker het feilloos kunnen uitleggen van de materie in begrijpelijke taal. Iedereen heeft in Nederland zijn mening klaar over het wel of niet functioneren van de politiek. Deze wordt veelal niet onderbouwd door feitelijke kennis, laat staan door wetenschappelijke fundering. Maar is dit niet typisch voor Nederland? Het politieke debat vindt steeds meer op de televisie en in de kranten plaats. Centraal staat de nieuwswaarde van het onderwerp. Het gaat veelal om een gebeurtenis die losgemaakt wordt van de bredere politieke of historische context. De werkelijkheid wordt vaak anders voorgesteld dan hij is of zou moeten zijn. Zie bijvoorbeeld de ideologische discussie over het dualisme en monisme als het gaat over de relatie tussen regering en parlement.

In dit spanningsveld is het, niet alleen voor studenten en docenten, wenselijk dat er literatuur bestaat die deze problemen kan verhelderen. Als er een nieuw boek verschijnt en de auteurs heten Van Deth en Vis dan gaat men er helemaal voor zitten. Het boek *Regeren in Nederland* heeft als inzet het politieke en bestuurlijke bestel van Nederland te beschrijven. Dit gebeurt aan de hand van negen vragen die voortborduren op de centrale vraag 'wat zijn de belangrijkste kenmerken van het politieke en bestuurlijke bestel en hoe zijn die ontstaan?'. De negen vragen leiden tot 11 typering van het politieke en bestuurlijke bestel in Nederland van het Koninkrijk der

Nederlanden tot de soevereine staat. Deze vragen en typering worden vervolgens in twaalf hoofdstukken systematisch uitgewerkt. Elk hoofdstuk behandelt een vraag of een gedeelte van een vraag op dezelfde manier. De auteurs beginnen met een passende actuele gebeurtenis, vervolgens wordt de historische achtergrond gegeven, dan de formele, veelal staatsrechtelijke, invulling en tot slot wordt deze vergeleken met andere landen. Vooral dit laatste gebeurt op een verwarrende en onduidelijke manier. Wat de Nederlandse lezer die niet ingewijd is in het Duitse stelsel opschiet met de vergelijking van de Nederlandse Eerste Kamer met de Duitse *Bundesrat* (blz. 79 e.v.) is mij onduidelijk. De *Bundesrat* is op geen enkele manier een volksvertegenwoordiging maar is samengesteld uit ministers van de deelstaatregeringen. Wil men dit geheel toch in een vergelijkend perspectief plaatsen, dan zijn er veel meer aspecten waarop de *Bundesrat*, de Amerikaanse Senaat, *House of Lords* en de Eerste Kamer met elkaar vergeleken kunnen worden dan de in dit boek gehanteerde.

In het boek is gekozen voor een vergelijkend perspectief om zo het specifieke van het Nederlandse bestel te accentueren. Er is heel bewust gekozen om geen staatsvormen van landen met elkaar te vergelijken. Dit is op zich legitiem, maar de auteurs zullen toch duidelijk moeten maken waarom zij landen als België, Duitsland, Groot-Brittannië, Frankrijk, de Verenigde Staten en de Scandinavische landen hebben gekozen. Van Deth en Vis kunnen zich niet verschuilen achter de stelling dat dit zo voor de hand liggend is. Want wat is er dan zo voor de hand liggend? Het lijkt eerder dat een land gekozen is omdat er toevallig vergelijkingsmateriaal voor handen is. Maar omdat het boek geen landenvergelijking is, werkt het juist verwarring in de hand doordat telkens brokstukken van een land met Nederland vergeleken worden en nooit hele entiteiten. Op deze manier kan het gebeuren dat wat als een extra element zou moeten bijdragen aan de verheldering het tegenovergestelde effect heeft. Dit geldt zeker voor lezers die weinig van het Nederlandse bestel afweten en nog minder weten van de verscheidenheid aan buitenlandse modellen.

Als het vergelijkend perspectief wordt weggelaten en gekeken wordt naar de wijze van beantwoording van de door de auteurs gestelde vragen dan kan men zich niet aan de indruk onttrekken dat het boek bedoeld is als een inleidend beschrijvend studieboek. Maar dit wordt nergens expliciet vermeld. Dit hoeft natuurlijk niet, maar is misschien daarom voor de verwarrende titel gekozen?

Van Deth en Vis hebben door hun al eerder aangehaalde publieke uitspraken hoog ingezet. Zo vonden zij bijvoorbeeld het niveau van de docenten te laag: "Wat ik schrijnend vond, was de discrepantie tussen enerzijds de motivatie en het idealisme en anderzijds het schokkend gebrek aan wetenschappelijke kennis bij die vakleraren" (Van Deth in *Politieke en Sociale Vorming*, januari 1996). Als Van Deth en Vis vervolgens een nieuw boek publiceren met de uitdagende titel *Regeren in Nederland*, dan worden hoge verwachtingen gewekt. Zeker bij onderwijsgeevenden op dit gebied. Deze verwachtingen worden niet geheel waargemaakt, maar dit doet niets af aan het feit dat het boek helder geschreven is en een duidelijke structuur met goede en betrouwbare informatie heeft. Maar of het gebrek aan wetenschappelijke kennis met dit boek wordt weggenomen? De auteurs hebben in die richting misschien geen intenties maar het blijft een feit dat er geen politicologisch kader wordt aangegeven

waarbinnen de inhoud moet worden geplaatst. Er wordt met geen woord gerept over bijvoorbeeld de systeemtheorie, rationale keuze-theorie of elite-theorieën. Juist deze theorieën kunnen de studenten een eerste houvast bieden bij het bestuderen van de vele informatie die in het boek wordt weergegeven.

Het boek blijft steken op een inleidend HBO-niveau zonder verdere verdieping of verbreding. Het boek is een goede inleiding voor een beter begrip van het Nederlandse politieke en bestuurlijke bestel, maar als docent blijf ik nog steeds wachten op een boek dat ik mijn studenten, als toekomstige collega's, kan aanraden waarmee ze kunnen voldoen aan de praktische en theoretische eisen die aan toekomstige docenten maatschappijleer gesteld kunnen en mogen worden.

Berend-Jan Mulder

Ter recensie ontvangen publikaties (van 1 januari tot 31 maart 1996)

Prijzen zijn voor ingenaaiide editie wanneer deze beschikbaar is.

De redactie kan door gebrek aan plaatsruimte niet alle ontvangen publikaties doen recenseren.

- Aarts, C.W.A.M., Pellikaan, H., & van der Veen, R.J., *Sociale dilemma's in het milieubeleid*. Het Spinhuis, Amsterdam 1995, fl. 35,00
- Andersen, S.S., & Eliassen, K.E. (eds.), *The European Union: How democratic is it?* Sage, London 1996, £13.95
- Beetham, D. (ed.), *Political and human rights*. Blackwell, Oxford 1995, £12.95
- Borre, O., & Scarbrough, E. (eds.), *The scope of government*. Oxford University Press, Oxford 1995, £35.00
- Bovens, M., & 't Hart, P., *Understanding policy fiascoes*. Transaction, New Brunswick/London 1996
- Broek, A. van den, *Politics and generations: cohort replacement and generation formation in political culture in the Netherlands*. Tilburg University Press, Tilburg 1996, fl. 62,50
- CDA Bestuurdersvereniging, *Staatkundige vernieuwing: schijn en wezen*. Z.u., Den Haag 1996, fl.9,00
- Crouch, C., & Marquand, D. (eds.), *Reinventing collective action: from the global to the local*. Blackwell, Oxford 1995, £12.99
- Deth, J.W. van, & Scarbrough, E. (eds.), *The impact of values*. Oxford University Press, Oxford 1995, £35.00
- Farred, G. (ed.), *Rethinking C.L.R. James*. Blackwell, Oxford 1995, £13.99
- Goverde, H.J.M., *Macht om het maaiveld: een 'koude oorlog' politologisch beschouwd*. Inaugurale rede, Landbouwwuniversiteit Wageningen, Wageningen 1995
- Hindess, B., *Discourses of power: from Hobbes to Foucault*. Blackwell, Oxford 1995, £11.99
- Hirst, P., & Thompson, G., *Globalization in question*. Polity Press, Cambridge 1996, £12.95
- Horowitz, D. (red.), *Jitschak Rabin: soldaat van de vrede*. Vassalucci, Amsterdam 1996
- James, C.L.R., *The letters of C.L.R. James to Constance Webb, 1939-1948*, edited by Anna Grimshaw. Blackwell, Oxford 1995, £30.00
- Jehee, M.C.J., de Koning, J.A., & Sap, J.W., *De Frans-Duitse as: tirannie of sympathiek?* Wolters-Noordhoff, Groningen 1996, fl. 32,00
- Kaase, M., & Newton, K., *Beliefs in government*. Oxford University Press, Oxford 1995, £25.00